

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ІСПАНСЬКИХ ПАРЕМІЙ З АНІМАЛІСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

The article focuses on the language objectification patterns of animalistic component of world picture in the Spanish language. The research has revealed the semantic models of associative construction by the Spanish ethnos in the process of self-identification by means of animalisms. The animalisms characterize its emotional state and feelings, actions and motivations, moral ethic and social communicative qualities.

Key words: semantic structure, animalistic component, anthropocentric approach.

В статье исследуются закономерности языковой объективации анималистического фрагмента картины мира в испанском языке. Выявлены семантические модели построения ассоциаций испанским этносом в процессе осознания самих себя с помощью анимализмов. Анимализмы характеризуют его эмоциональное состояние и чувства, действия и намерения, морально-этические и социально-коммуникативные качества.

Ключевые слова: семантическая структура, анималистический компонент антропоцентрический подход.

У статті досліджуються закономірності мовної об'єктивації аніمالістичного фрагмента картини світу в іспанській мові. Виявлені семантичні моделі побудови асоціацій іспанським етносом у процесі усвідомлення самих себе за допомогою аніمالізмів. Аніمالізми характеризують його емоційний стан та відчуття, дії та наміри, морально-етичні та соціально-комунікативні якості.

Ключові слова: семантична структура, аніمالістичний компонент, антропоцентричний підхід.

Стаття присвячена дослідженню семантичної структури іспанських паремій з аніمالістичним компонентом з метою виявлення особливостей мовної концептуалізації знань та уявлень іспанського народу про навколишній світ.

Актуальність теми визначається необхідністю комплексного вивчення іспанських паремій з аніمالістичним компонентом у межах антропоцентричної наукової парадигми із погляду відображення у них національно-культурної специфіки іспанського етносу.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- ідентифікувати мовний статус паремій з аніمالістичним компонентом;
- розробити методику дослідження семантичної структури паремій з аніمالістичним компонентом з урахуванням лінгвокультурологічного аспекту;
- схарактеризувати паремії з аніمالістичним компонентом як виразники коду іспанської культури;
- виокремити специфіку паремій з аніمالістичним компонентом на основі інтерпретації символів із залученням емоційної сфери;
- визначити роль вторинної номінації у формуванні національної мовної системи.

Об'єктом дослідження є паремії з аніمالістичним компонентом.

Предметом дослідження є семантична структура паремій з анімалістичним компонентом.

Однією з нагальних проблем сучасної науки є студіювання поняттєвої сторони слова та характер процесу відображення пізнавального змісту в мовній одиниці (М.П. Кочерган, Й.А. Стерпін, О.О. Тараненко, А.А. Уфімцева, J. Mayor).

Методологічною основою дослідження семантичної структури іспанських паремій з анімалістичним компонентом стали студіювання сучасного мовознавства в галузі антропоцентризма й когнітивізму.

Взаємодоповнювальні методи та прийоми забезпечують комплексний і адекватний аналіз мовного матеріалу: описовий метод (для інвентаризації паремій з анімалістичним компонентом); методика компонентного аналізу й елементів концептуального аналізу (для розкриття особливостей семантичної структури паремій з анімалістичним компонентом як засобів відображення мовної картини світу в свідомості носіїв іспанської мови).

Дослідження іспанських паремій з анімалістичним компонентом виконано у рамках функціонального підходу до мови та мовлення (В. Матезіус, А.Е. Левицький), відповідно до якого функція лексичної одиниці детермінує її семантику та зміну у структурі значення. У процесі номінації за допомогою мовних знаків вербалізуються найсуттєвіші ознаки об'єктів, явищ, процесів навколишнього світу.

Анімалізм визначаємо як опосередкований універсальними законами мислення результат людського досвіду, представлений системою різнорівневих (лексичних, словотвірних, граматичних) мовних засобів, котрі відтворюють її значення.

Поняттєва категорія "анімалізм" належить до глибинного рівня семантики, у той час як її конкретно-мовна реалізація, вибір мовних засобів, розподіл семантичного навантаження між різнорівневими мовними одиницями здійснюється на поверхневому рівні.

Мовна референція, спрямована на явища реального світу, актуалізується ієрархічною системою семантичних категорій, дослідження яких супроводжується виокремленням смислових інваріантів.

Паремійний фонд будь-якої мови відображає найбільш характерні національні риси різних народів, їхні традиції і звичаї. Релевантними ознаками паремій є стійкість структури, відтворюваність, повчальність змісту; наявність граматично та інтонаційно оформленого судження; лаконічність народного поетичного висловлення; узагальнення головних закономірностей, життєвих правил або істин; наявність конотативного компонента, що містить оцінну інформацію, експресивність [1, с. 16].

Когнітивна семантика на сучасному етапі її розвитку досліджує процеси категоризації понять і явищ буття в свідомості людини. При цьому особливий інтерес лінгвістів зосереджено на вивченні взаємозв'язків мови і культури (Л.В. Дробаха, Є.А. Корман, О.О. Тараненко), спрямованих на відтворення загальної картини сприйняття дійсності представниками різних етносів.

Відображення природи, зокрема її тваринного світу, пов'язане з традицією дохристиянських часів, коли людина вважала себе частиною природи, а саму природу персоніфікувала, наділяючи представників рослинного і тваринного світу якостями, притаманними людині (М.В. Гамзюк).

Анімалізми неодноразово становили об'єкт спостереження в одній мові (І.О. Голубовська, О.О. Селіванова, В.Д. Ужченко, Л.Г. Скрипник, Б.М. Проценко), а також на матеріалі різних мов (Є.О. Гутман, М.І. Черемісіна, А.А. Кіпріянова, Г.Л. Кривенко).

Безпосередньо анімалістичну лексику характеризували в комунікативному (Н.Н. Амосова, Х. Баес), семантичному (Б. Сан Мартін) та типологічному аспектах (А.А. Кіпріянова, Н.Г. Вишня).

Лінгвальна природа анімалізмів розкривається на тлі їхньої онтологічної квінтесенції, яка являє собою відображення глибинних зв'язків між мовою і культурою певного етносу.

Так для іспанського етносу окремим джерелом походження паремій з анімалістичним компонентом виступає корида. Бої биків проходять по всій країні, починаючи з II століття. Корида є не просто даниною традиції, але й "способом мислення", як люблять повторювати самі іспанці.

Бик, головний персонаж кориди, є одним із найулюбленіших героїв паремій.

O tú matas al toro, o el toro te mata a ti (досл.: *Або ти вб'єш бика, або бик вб'є тебе*).

A tres del mes, toros en Jerez (досл.: *Третього числа, корида в Хересі*).

Ця паремія описує давню традицію проводити бої биків в Хересі де Фронтера третього числа кожного місяця.

Увійшовши в народну мову, паремії, пов'язані з коридою, з часом повністю або частково можуть втрачати своє пряме значення, наприклад прислів'я *¿ A dónde vas? – ¡ A los toros! ¿ De dónde vienes? De los toros* (досл.: *Куди йдеш? – На кориду! Звідки йдеи? – З кориди*) демонструє радість людини, яка йде на свято, та розчарування, коли її очікування не справдились.

В іспанських пареміях з анімалізмом ті чи інші риси зовнішності або особливості поведінки, властиві окремим представникам тваринного світу, використовуються для образної метафоричної характеристики людини, наприклад: *Bachiller en artes, burro en todas partes* (досл.: *Бакалавр в мистецтві – віслук у всьому*), *Ignorante y burro todo es uno* (досл.: *Той, хто нічого не знає, і віслук – одне і те ж*), *Como el asno, tocaste la flauta por casualidad* (досл.: *Як віслук, який випадково загрив на флейті*).

Для носіїв іспанської мови характерною є асоціативна полісемія в процесі усвідомлення самих себе за допомогою анімалізмів. Її результатом на мовному рівні стало утворення образних метафор як засобів оцінки різноманітних проявів особистості через їх зіставлення з анімалізмами. Цінність вважається основним принципом культури, являючи собою базову категорію при формуванні картини світу [2, с. 2].

Найцінніша інформація про людину, отримана на етапі формування образних метафор, укоринилася у пареміях, які характеризують морально-етичні, естетичні та соціально-комунікативні якості людини, її дії, наміри та ставлення до реалій навколишнього світу [3, с. 835].

Номени тварин, включені у процес вторинного семіозису за допомогою метафоризації, створюють своєрідні фрагменти мовної картини світу іспанського народу.

Так кінь в іспанських пареміях зображується як людина вища за соціальним статусом, наприклад: *Más corre un caballo viejo que un burro nuevo* (досл.: *Краще біжить старий кінь, ніж молодий віслук*).

Популярна в Іспанії паремія *El perro del hortelano, que ni come (las berzas) ni (las) deja comer al amo* (досл.: *Собака садівника не їсть (капусту) і не дає їсти своєму хазяїну*). Своім метафоричним значенням ця паремія зобов'язана байці Езопа про собаку, який охороняв непотрібне йому сіно і не давав їсти коню.

Поширена в Андалузії паремія *Del toro manso me libre Dios, que del bravo me libro yo* (досл.: *Звільни мене, Боже, від спокійного бика, а від сміливого я і сам звільнюсь*) застерігає від нещирих людей, які можуть здаватися друзями.

Подібне метафоричне значення має і народний вислів *El buey más manso nos da la mejor patada* (досл.: *Найпокірливіший бик б'є найсильніше*).

Результатом процесу асоціативного зіставлення об'єктів для подальшого пізнання їхніх сутностей на мовному рівні стали паремії з анімалістичним компонентом як образні засоби стійкого закріплення набутих знань і досвіду іспанського народу.

Диференційною ознакою поняттєвої категорії "анімалізм" в іспанській паремії слід вважати символічність. Встановлення цієї ознаки виявилось можливим завдяки врахуванню асоціативного підґрунтя об'єкта дослідження, жанрової специфіки паремій, а також апеляції до символічних орієнтацій із залученням емоційної сфери. Наявність встановленої ознаки розглядається нами як смисловий інваріант, на основі якого відбувається систематизація різнорівневих мовних засобів у іспанських пареміях з метою моделювання цілісного функціонально-семантичного поля поняттєвої категорії "анімалізм".

Семантичні моделі побудови асоціацій іспанським етносом у процесі усвідомлення самих себе за допомогою анімалізмів характеризують його емоційний стан та відчуття, дії та наміри, морально-етичні якості та риси характеру, соціально-комунікативні якості, ставлення до інших предметів чи об'єктів навколишнього світу.

Предметом майбутніх студій може бути проведення типологічного аналізу паремій з анімалістичним компонентом різних мов з метою виявлення особливостей відображення мовної ментальності в процесі комунікативної діяльності людини.

Література

1. Дуденко О.В. Номінативна та комунікативна природа українських паремій: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Дуденко Олена Володимирівна. – Умань., 2001. – 218 с.
2. Мізін К.І. Усталені порівняння англійської, німецької, української та російської мов в аспекті зіставної лінгвокультурології: Автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.17 / Мізін Костянтин Іванович. – К., 2012. – 32 с.
3. *Mayor Juan*. Entre la duda y la esperanza (Una exploración del universo metafórico de Antonio Machado). – Alicante: Universidad de Alicante., 2003. – P. 839–847.

References

1. Dudenko O.V. Nominatyvna ta komunikatyvna pryroda ukraïnskykh paremiï: Dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Dudenko Olena Volodymyrivna. – Uman., 2001. – 218 s.
2. Mizin K.I. Ustaleni porivnyannya angliiskoi, nimetskoï, ukraïnskoï ta rosiiskoi mov v aspekti zistavnoi lingvokulturologii: Avtoref. dys. ... doct. filol. nauk: 10.02.17 / Mizin Kostyantyn Ivanovych. – K., 2012. – 32 s.
3. *Mayor Juan*. Entre la duda y la esperanza (Una exploración del universo metafórico de Antonio Machado). – Alicante: Universidad de Alicante., 2003. – P. 839–847.